

Hemşirelik Öğrencilerinin Eldiven Kullanımına Yönelik Tutumlarının Belirlenmesi

Gülşen ULAŞ KARAAHMETOĞLU¹, Havva KAÇAN SOFTA¹

ÖZ

Tanımlayıcı nitelikte olan bu araştırma, hemşirelik öğrencilerinin eldiven kullanımına yönelik tutumlarını belirlemek amacı ile planlanmıştır. Çalışma Mart-Mayıs 2015 tarihleri arasında Kastamonu Üniversitesi Fazıl Boyner Sağlık Yüksekokulu'nda 300 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Verilerin toplanmasında literatür doğrultusunda araştırmacılar tarafından hazırlanan tanımlayıcı özellikler anket formu ve Sağlık Çalışanlarının Eldiven Kullanımına Yönelik Tutum Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin “farkındalık” düzeyi (12.300 ± 1.819); “yararlılık” düzeyi (13.727 ± 2.225); “gerekliklik” düzeyi (6.837 ± 1.718); “eldiven Kullanımı genel” düzeyi (32.863 ± 3.686); olarak saptanmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin eldiven kullanımı genel puan ortalamalarının mezun oldukları lise, uygulama yaptıkları servis, ikamet ettikleri yer ve cinsiyet değişkenine göre grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır (p>0.05). Öğrencilerin eldiven kullanımına yönelik tutumlarını geliştirmek için birinci sınıftan başlayarak öğrencilere eldiven kullanımı ile ilgili bilgilerin detaylı anlatılması önerilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Eldiven kullanımı tutum ölçeği; hemşirelik öğrencileri; eğitim.

Determination of Nursing Students' Attitude towards the Gloves Usage

ABSTRACT

This descriptive research was planned with the aim of determining nursing students' attitude of gloves usage. This study was performed at Kastamonu University Fazıl Boyner School of Health, between March and May 2015 with 300 students. Descriptive characteristics questionnaire and Attitude Scale toward Health Care Workers' Gloves Usage developed by researchers in accordance with literature were used to collect data. “Awareness” level (12.300 ± 1.819); “effectuality” level (13.727 ± 2,225); “necessity” level (6.837 ± 1.718); “general glove usage” level (32.863 ± 3.686) of the students participated in the study were confirmed. Difference between overall score average of gloves usage of students participated in research and various high school they graduated, their application service, their residence and gender were not found statistically significant (p> 0.05). To improve students' attitudes towards gloves usage, it was recommended to teach students about gloves usage in detail beginning from the first grade.

Keywords: Attitude scale of gloves usage; nursing students; training.

GİRİŞ

Ellerimizde daimi olarak bulunan kalıcı flora, su ve sabunla yapılan yıkama işlemleri ile azalmamaktadır. Ancak eldiven kullanılarak bu mikroorganizmaların diğer kişilere bulaşması engellenebilir. Eldiven kullanımı, diğer aseptik teknikleri ile hastanın hastanede yatış süresinin uzamasına, morbidite, mortalite ve tedavi maliyetinin artmasına neden olan hastane enfeksiyonlarının kontrolünü sağlamaktadır (1-5).

Eldiven kullanım oranı, hastane enfeksiyonlarının kontrolündeki kalite hakkında fikir veren önemli bir göstergedir. Eldiven kullanımının amacı, ellerin kontaminasyonunu önlemek, kan vücut sıvıları, sekresyon ya da deri yoluyla bulaşan mikroorganizmalardan korumak/korunmak ve personelden hastaya, hastadan personele veya bir hastadan diğer bir hastaya mikroorganizmaların bulaşını önlemektir. Eldivenin koruyuculuğunun yüksek olması için boyutlarının uygun olması gerekir, çok büyük veya çok küçük olmamalıdır. Yırtılma veya delinme durumlarında hemen değiştirilmelidir. Eldivenler tekrar kullanılmamalıdır. Çıkarılırken temiz tarafı dışa gelecek şekilde çıkarılmalı ve atılmalıdır (6-8).

Yapılan araştırma sonuçları incelendiğinde; Arda ve ark.'nın yoğun bakım ünitelerinde el temizliği kurallarına uyumun

¹ Kastamonu Üniversitesi, Fazıl Boyner Sağlık Yüksekokulu, Hemşirelik Bölümü

Correspondence: Dr. Gülşen ULAŞ KARAAHMETOĞLU, e-posta: gulsen@kastamonu.edu.tr

Geliş Tarihi / Received: 16.11.2015 Kabul Tarihi / Accepted: 17.06.2016

değerlendirilmesi amacıyla yaptıkları araştırmalarında, eldivenle yapılan temaslarda birden fazla eldiven giyilmesi, eldivenin gereksiz kullanımı, eldiven çıkarıldıktan sonra ellerin yıkanmaması, hastadan hastaya geçişte uygun sıklıkta eldiven değiştirilmemesi en sık gözlenen yanlış uygulamalar olarak saptanmıştır (9). Türkün ve ark.'nın dış hekimleri arasında eldiven kullanma alışkanlığını belirlemek amacıyla yaptığı çalışmada, dış hekimlerinin rutin eldiven kullanımının henüz yeterli düzeyde olmadığı ve eldiven kullanımı ile ilgili bilgilerinde eksiklikler olduğu belirlenmiştir (10). Eldivenin sağlık çalışanlarının el kontaminasyonunu önlediği birçok klinik çalışmayla kanıtlanmıştır. Öte yandan eldiven kullanımının sağlık çalışanlarının el hijyeni davranışları üzerindeki nasıl bir etkisi olduğu net değildir (11).

Sağlık çalışanları ile yapılan bu çalışmalar göz önüne alındığında, sağlık kuruluşlarında hastalara bakım veren öğrencilerin kendilerini hastane enfeksiyonlarından korumaları için eldiven kullanımını bilmesi ve uygulaması gerekir. Hemşirelik öğrencilerinin bilgi, tutum ve davranışın ölçülmesi, sağlığı geliştirme adına yapılacak çalışmalar için temel olacak bilgiyi edinmemizi sağlar ve daha sonrasında bilgi düzeyini arttırmaya yönelik programların etkinliğini, yanlış inanışların nedenlerini ve bunları düzeltme yollarını ve davranış biçimlerini ortaya koyabilmemize yardımcı olur. Bu nedenle bu çalışma hemşirelik öğrencilerinin klinik uygulamalarda eldiven kullanımına yönelik tutumlarını belirlemek amacı ile yapılmıştır (12).

GEREÇ VE YÖNTEMLER

Araştırmanın Tipi

Bu araştırma, Kastamonu Üniversitesi Fazıl Boyner Sağlık Yüksekokulu hemşirelik bölümü öğrencilerinin eldiven kullanımına yönelik tutumlarının belirlenmesi amacıyla tanımlayıcı olarak gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Zamanı

Bu araştırma Mart - Mayıs 2015 tarihleri arasında Kastamonu Üniversitesi Fazıl Boyner Sağlık Yüksekokulu'nda gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini 2014-2015 eğitim-öğretim yılında öğrenim görmekte olan 1, 2, 3 ve 4. Sınıftaki 406 öğrenci oluşturmuştur. Çalışmamızda örneklem seçimine gidilmemiş evrenin tamamına ulaşılması hedeflenmiştir. Ancak araştırmaya katılmayı istememe ve okulda bulunmama nedeninden dolayı araştırma 300 öğrenci ile sonuçlandırılmıştır.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak anket ve ölçek kullanılmıştır. İlk bölümde sosyodemografik özelliklerin yer aldığı anket formu (5 soru), ikinci bölümde ise sağlık çalışanlarının eldiven kullanımına yönelik tutum ölçeği (11 soru) yer almıştır.

Öğrencileri Tanıtıcı Anket Formu: Araştırmacılar tarafından literatür bilgisi doğrultusunda hazırlanan anket formunda öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerine ilişkin bilgileri içeren 5 soru bulunmaktadır.

Sağlık Çalışanlarının Eldiven Kullanımına Yönelik Tutum Ölçeği: Aлаçam tarafından geliştirilen ölçek, 11 olumlu

maddeden oluşmaktadır. Ölçek 'farkındalık, yararlılık, gereklilik' olmak üzere 3 alt gruptan oluşmaktadır. Farkındalık boyutu, ölçeğin eldiven kullanma yöntemi ile ilgili sağlık çalışanlarının farkındalığını ölçen maddeleri, yararlılık boyutu, eldiven kullanımının etkili-yararlı olduğunu gösteren maddeleri, gereklilik boyutu eldiven kullanımının gerekli olduğu yerleri gösterdiği maddeler içerdiği belirtilmektedir. Ölçeğin bütün maddeleri düz puanlanmakta olup, beşli likert tipi bir ölçektir. Ölçekten en düşük 11, en yüksek 55 puan alınabilmektedir. Ölçekten alınan puanların düşük olması sağlık çalışanlarının eldiveni standartlara uygun şekilde kullanmadığını gösterirken, ölçekten alınan yüksek puan eldiveni standartlara uygun şekilde kullandıklarını gösterir (7).

Veri Toplama Yöntemi

Anket yönteminin sakıncalarını en aza indirmek amacıyla öğrencilerle yüz yüze görüşme yöntemi kullanılarak araştırmacılar tarafından toplanmıştır.

Araştırmanın Etik Yönü

Uygulamada öğrencilere bireysel olarak, çalışmanın amacı, anket doldurma süresi, çalışmanın gönüllülük esasına dayandığı, bilgilerin araştırma dışında kullanılmayacağı, anketlere isim yazılmasına gerek olmadığı gibi açıklamalar yapıp, varsa soruları yanıtladıktan sonra çalışmaya katılımları konusunda sözel onamları alınmıştır. Gönüllülük ilkesine dayanılarak yapılan bu çalışmaya toplam 300 öğrenci katılmıştır. Çalışmanın yapılabilmesi için Yüksekokul Müdürlüğü'nden kurum izni alınmıştır.

İstatistiksel Analiz

Araştırmada elde edilen veriler SPSS v.22 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verilerin değerlendirilmesinde; sayı, yüzde, ortalama, standart sapma kullanılmıştır. İki bağımsız grup arasında niceliksel sürekli verilerin karşılaştırılmasında t-testi, ikiden fazla bağımsız grup arasında niceliksel sürekli verilerin karşılaştırılmasında Tek yönlü (One way) ANOVA kullanılmıştır. ANOVA testi sonrasında farklılıkları belirlemek üzere tamamlayıcı post-hoc analizi olarak Scheffe testi kullanılmıştır. Bağımlı değişkenlerin tanımlayıcı özelliklere göre normal dağılım gösterip göstermediğini belirlemek için Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk testleri uygulanmıştır. Bulgular %5 anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir.

BULGULAR

Araştırmamıza katılan öğrencilerin 69'u (%23.0) 1.sınıf, 79'u (%26.3) 2.sınıf, 80'i (%26.7) 3.sınıf, 72'si (%24.0) 4.sınıfta; 238'i (%79.3) kız, 62'si (%20.7) erkek; 130'u (%43.3) anadolu lisesi, 42'si (%14.0) sağlık meslek lisesi, 128'i (%42.7) genel lise mezunu; 100'ü (%33.3) dahiliye servisi, 87'si (%29.0) cerrahi servisi, 13'ü (%4.3) ameliyathane, 28'i (%9.3) kadın doğum servisi, 10'u (%3.3) çocuk servisi, 62'si (%20.7) diğer servislerde uygulama derslerini yapmakta; 171'i (%57.0) il, 84'ü (%28.0) ilçe, 45'i (%15.0) köyde ikamet etmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin "farkındalık" düzeyi (12.300 ± 1.819); "yararlılık" düzeyi (13.727 ± 2.225); "gereklilik" düzeyi (6.837 ± 1.718); "eldiven kullanımı" düzeyi (32.863 ± 3.686); olarak saptanmıştır (Tablo 1).

Araştırmaya katılan öğrencilerin farkındalık, yararlılık, gereklilik, eldiven Kullanımı genel puanları ortalamalarının mezun oldukları lise, uygulama yaptıkları servis, ikamet ettikleri yer değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($p>0.05$) (Tablo 2).

Araştırmaya katılan öğrencilerin yararlılık puanları ortalamalarının sınıf değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($F=5.513$; $p=0.001<0.05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla yapılan post-hoc analizi sonucu; 4. sınıfta okuyan öğrencilerin yararlılık puanları diğer sınıftaki öğrencilerin puanlarından daha düşük bulunmuştur. Araştırmaya katılan öğrencilerin eldiven kullanımı genel puanları ortalamalarının sınıf değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini

belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($F=3.805$; $p=0.011<0.05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla yapılan post-hoc analizi sonucu; 3.sınıftaki öğrencilerin eldiven kullanımı genel puanları (33.863 \pm 2.525), 4.sınıftakilerin eldiven kullanımı genel puanlarından (31.875 \pm 4.879) yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan öğrencilerin farkındalık ve gereklilik puanları ortalamalarının sınıf değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($p>0.05$) (Tablo 3).

Araştırmaya katılan öğrencilerin farkındalık, yararlılık, gereklilik, eldiven Kullanımı genel puanları ortalamalarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($p>0.05$) (Tablo 4).

Tablo 1. Öğrencilerin eldiven kullanımına yönelik ölçek alt boyutları tutum puanlarının dağılımı

	n	Ortalama	Standart sapma	Minimum	Maksimum
Farkındalık	300	12.300	1.819	6.000	17.000
Yararlılık	300	13.727	2.225	4.000	19.000
Gereklilik	300	6.837	1.718	3.000	12.000
Ölçek Toplam	300	32.863	3.686	17.000	43.000

Tablo 2. Öğrencilerin mezun oldukları liselere göre eldiven kullanımına yönelik ölçek alt boyutları tutum puanlarının dağılımı

	Grup	n	Ortalama	Standart sapma	F	p
Farkındalık	Anadolu Lisesi	130	12.262	1.923	0.273	0.61
	Sağlık Meslek Lisesi	42	12.167	1.681		
	Genel Lise	128	12.383	1.762		
Yararlılık	Anadolu Lisesi	130	13.608	2.523	1.291	0.276
	Sağlık Meslek Lisesi	42	13.405	2.220		
	Genel Lise	128	13.953	1.869		
Gereklilik	Anadolu Lisesi	130	6.792	1.887	0.371	0.690
	Sağlık Meslek Lisesi	42	7.048	1.752		
	Genel Lise	128	6.813	1.525		
Eldiven Kullanımı Genel	Anadolu Lisesi	130	32.662	4.177	0.668	0.513
	Sağlık Meslek Lisesi	42	32.619	4.060		
	Genel Lise	128	33.148	2.967		

Tablo 3. Öğrencilerin sınıflarına göre eldiven kullanımına yönelik ölçek alt boyutları tutum puanlarının dağılımı

	Grup	n	Ortalama	Standart sapma	F	p	Fark
Farkındalık	1. sınıf	69	12.333	1.892	2.094	0.101	
	2. sınıf	79	12.266	1.412			
	3. sınıf	80	12.650	1.787			
	4. sınıf	72	11.917	2.115			
Yararlılık	1. sınıf	69	13.754	1.996	5.513	0.001	1 > 4 2 > 4 3 > 4
	2. sınıf	79	13.785	2.055			
	3. sınıf	80	14.363	1.577			
	4. sınıf	72	12.931	2.918			
Gereklilik	1. sınıf	69	6.754	1.376	0.468	0.705	
	2. sınıf	79	6.722	1.640			
	3. sınıf	80	6.850	1.254			
	4. sınıf	72	7.028	2.420			
Eldiven Kullanımı Genel	1. sınıf	69	32.841	3.709	3.805	0.011	3 > 4
	2. sınıf	79	32.772	3.170			
	3. sınıf	80	33.863	2.525			
	4. sınıf	72	31.875	4.879			

Tablo 4. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre eldiven kullanımına yönelik ölçek alt boyutları tutum puanlarının dağılımı

	Grup	n	Ortalama	Standart sapma	t	p
Farkındalık	Kız	238	12.290	1.675	-0.188	0.876
	Erkek	62	12.339	2.304		
Yararlılık	Kız	238	13.815	2.091	1.351	0.244
	Erkek	62	13.387	2.670		
Gereklilik	Kız	238	6.748	1.710	-1.759	0.080
	Erkek	62	7.177	1.723		
Eldiven Kullanımı Genel	Kız	238	32.853	3.290	-0.096	0.940
	Erkek	62	32.903	4.955		

TARTIŞMA

Araştırmamıza katılan öğrencilerin eldiven kullanımına yönelik tutum puanları (32.863 ± 3.686) eldiveni yeterince standartlara uygun şekilde kullanmadıklarını göstermiştir. Artan ve ark.nın çalışmasında öğrencilerin bulaşıcı hastalığı olan hastaya yaklaşımda en çok kullandıkları yöntemin (%72.2) eldiven kullanımı olduğu bulunmuştur (13). Sohbet ve ark.nın hemşirelik öğrencileri ile yaptıkları çalışmada öğrencilerin %93.2' si hastanede çalışırken eldiven kullandıklarını belirtmişlerdir (14). Ceylan ve ark.nın araştırmasında, öğrencilerin risk etmenler için koruma önlemleri aldığı ve önlemler içerisinde %35.1 ile eldiven kullanımının ilk sırada geldiği bildirilmektedir (15). Atalan ve ark. nın çalışmasında hemşirelik öğrencilerinin kaza sırasında kişisel koruyucu olarak %84'ünün eldiven kullandığı saptanmıştır (16). Yapılan araştırmalarda öğrencilerin koruyucu olarak öncelikle eldiven kullandıkları görülmektedir ancak bizim çalışma sonucumuz değerlendirildiğinde eldiveni yeterince uygun kullanmadıkları görülmüştür. Eldivenin koruma sağlaması için doğru kullanımı çok önemlidir aksi takdirde koruyuculuktan tam olarak söz etmek mümkün olmayabilir. Araştırmaya katılan öğrencilerin farkındalık, yararlılık, gereklilik, eldiven kullanımı genel puanları ortalamalarının mezun oldukları lise, uygulama yaptıkları servis, ikamet ettikleri yer değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır. Bu sonuç, eldiven kullanımının üniversite eğitiminde aldıkları dersler ile ilgili olduğunu diğer faktörlerin bu durumu pek etkilemediğini göstermektedir.

Araştırmamızda 4. sınıfta okuyan öğrencilerin yararlılık puanları diğer sınıftaki öğrencilerin puanlarından daha düşük bulunmuştur. Ayrıca 3.sınıftaki öğrencilerin eldiven kullanımı genel puanları (33.863 ± 2.525) 4.sınıftakilerin eldiven kullanımı genel puanlarından (31.875 ± 4.879) yüksek bulunmuştur. Öztürk ve ark. araştırmasında, eldiven kullanma oranının en yüksek ikinci sınıf öğrencilerinde olduğu (%45.7) belirlenmiştir. Eldiven değiştirme sıklığına bakıldığında ise her hasta için ayrı eldiven kullanımının en fazla birinci sınıf öğrencilerinde olduğu bulunmuş olup (%68.9) dördüncü sınıfa kadar bu oran giderek düşmüştür (12).

Bu araştırma sonuçları incelendiğinde, öğrencilerin eldivenin kullanma alışkanlıklarının zamanla azaldığı görülmektedir. İlk sınıflarda hastane ortamı ve hastalıklarla tanışmalarının yeni olması ayrıca bu yıllarda aldıkları dersler (hemşirelik esasları, bulaşıcı hastalıklar, dahiliye,

cerrahi vb. gibi) enfeksiyondan korunma yönünde daha hassas davranmalarına neden olmuş olabilir. Yine bizim araştırmamızda üçüncü sınıfta klinik uygulamalara daha fazla katıldıkları için bu öğrencilerin eldiven kullanımı genel puanları daha yüksek çıkmış olabilir. (12,17) Araştırmaya katılan öğrencilerin farkındalık, yararlılık, gereklilik, eldiven kullanımı genel puanları ortalamalarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($p>0.05$). Mankan ve ark. çalışmasında öğrencilerin el hijyeni ve eldiven kullanımına ilişkin öğrencilerin cinsiyetlerine göre bilgi puan ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır. Bu çalışma sonuçları da verilen eğitimin, cinsiyetler arasında farklılık göstermeden bu konularda çok etkin olduğunu göstermektedir (18).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Eldiven kullanımı, enfeksiyonların önlenmesi ve kontrolünde tüm sağlık personeli/ hastalar için en önemli bariyer önlemleridir. Ancak, yeterli düzeyde veya hatalı kullanıldığında istenilen sonuçlara ulaşılamamaktadır. Sağlık personelinin eldiven konusundaki eğitimi öğrencilik dönemlerinde aldıkları bilinmektedir. Bu nedenle birinci sınıftan başlayarak öğrencilere eldiven niçin, ne zaman kullanılır ve kullanılırken nelere dikkat edilir konularının daha fazla anlatılması ve üst sınıfa geçtiklerinde konunun önemini tekrar vurgulanması önerilebilir.

KAYNAKLAR

1. Ay FA. Sağlık Uygulamalarında Temel Kavramlar ve Beceriler. İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri; 2012.
2. Akdeniz S. Yoğun bakımda enfeksiyon kontrol hemşiresinin rolü. Yoğun Bakım Dergisi. 2002; 2(Ek 1): 9-13.
3. Thomas-Copeland J. Do surgical personnel really need to double-glove? AORN Journal. (2009); 89(2): 322-8.
4. Terzi Ö, Aker S, Terzi Ö, Sünter AT, Pekşen Y. Hastane Temizlik Elemanları ve Mesleki Enfeksiyon Riski: Bilgi ve Davranışlar Üzerine Bir Çalışma. İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi. 2009; 16(1): 7-12.
5. Mankan T, Kaşıkçı MK. Hemşirelerin Hastane Enfeksiyonlarını Önlemeye İlişkin Bilgi Düzeyleri. İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi. 2015; 4(1): 11-6.
6. İnan D. El Hijyeni ve Önemi. ANKEM Derg. 2011; 25(Ek 2): 22-4.
7. Alaşam İ. Sağlık Çalışanlarının Eldiven Kullanımına

- Yönelik Tutum Ölçeği [Yüksek Lisans Tezi]. İzmir: Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü; 2009.
8. Yüceer S, Demir SG. Yoğun bakım ünitesinde nozokomiyal enfeksiyonların önlenmesi ve hemşirelik uygulamaları. *Dicle Tıp Dergisi*. 2009; 36(3): 226-32.
 9. Arda B, Şenol Ş, Taşbakan IM, Yamazhan T, Sipahi OR, Aksu G ve ark. Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi yoğun bakım ünitelerinde el temizliği kurallarına uyumun değerlendirilmesi. *Yoğun Bakım Dergisi*. 2005; 5(3): 182-6.
 10. Türkün Ş, Türkün M, Şahbudak P. Diş hekimleri arasında eldiven kullanma alışkanlığı: Anket sonuçlarının değerlendirilmesi. *Türkiye Klinikleri J Dental Sci*. 2001; 7(3): 123-32.
 11. Bulut S, Eşer İ, Khorshid L. Sağlık personelinin eldiven kullanımına ilişkin hasta görüşlerinin incelenmesi. *Electronic Journal of Vocational Colleges*. 2014; 4(1): 151-6.
 12. Öztürk S, Avşar G, Yağcı N, Taşcı S. Hemşirelik Yüksekokulu Öğrencilerinin Klinikte Enfeksiyondan Korunmaya Yönelik Davranışlarının Belirlenmesi. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*. 2008; 11(4): 59-66.
 13. Artan MO, Artan C, Baykan Z. Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Hastane Enfeksiyonları ile İlgili Bilgi Düzeyleri. *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*. 2014; 4(1): 17-21.
 14. Sohbet R, Eralp E, Varol A, Saygı A, Sincar S, Ünal Ç. Hemşirelik Öğrencilerin El Yıkama ve Hastane Enfeksiyonlarına Bakışı. 13. Ulusal Hemşirelik Öğrencileri Kongresi. 1-3 Mayıs 2014; Trabzon. s. 132
 15. Ceylan G, Arık S, Karadağ N, Tekir Ö, Türker S, Ergün S. Balıkesir Sağlık Yüksekokulu Hemşirelik Öğrencilerinin Mesleki Risklere İlişkin Değerlendirmeleri. 13. Ulusal Hemşirelik Öğrencileri Kongresi. 1-3 Mayıs 2014; Trabzon. s. 302
 16. Atalan E, Kocabaş G, Özdemir S, Çakırcalı E, Girgeç S. Hemşirelik Öğrencilerinin Kesici-Delici Tıbbi Aletleri Güvenli Kullanıma Yönelik Tutumlarının Belirlenmesi. 13. Ulusal Hemşirelik Öğrencileri Kongresi. 1-3 Mayıs 2014; Trabzon. s. 27-8
 17. Usluer G, Esen Ş, Dokuzoğuz B, Ural O, Akan H, Yörük C ve ark. İzolasyon Önlemleri Kılavuzu. *Hastane Enfeksiyonları Dergisi*. 2006; 10(Ek 2): 6-18
 18. Mankan T, Kara A, Ertaş A, Yıldız E. Hemşirelik Öğrencilerinin El Hijyeni ve Eldiven Kullanımına İlişkin Bilgi Düzeyleri. 13. Ulusal Hemşirelik Öğrencileri Kongresi. 1-3 Mayıs 2014; Trabzon. s. 222-3